

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXXVI
Књига 64

Нови Сад, септембар 2004
Број 9

САДРЖАЈ

РАСПРАВЕ

Mr sci. med. Бранислав Ђурђев
Dr sci. med. Борислав Капамација
Биљана Остојић
Јулијана Златанов-Богуновић

Сарадња вештака форензичке психијатрије и
суда / 327

Др Александар Фатић

Шта је тероризам / 339

Соња Бркић

Поднесак у парничном поступку / 346

АДВОКАТУРА

Скупштина и Конгрес Међународне уније адвоката / 350
Промене у Уређивачком одбору *Гласника АК Војводине* / 352
Радна тела Управног одбора АК Војводине / 353

ХРОНИКА

Ставови и закључци Управног одбора АК Војводине / 357

САОПШТЕЊА

Са седнице Управног одбора Адвокатске коморе Војводине / 358

Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
повоодом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК“ Адвокатске коморе Војводине
о д л и к о в а н
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом

CONTENTS

DISCUSSIONS

- Branislav Đurđev, LL.M. Med. Sc. Cooperation Between Experts of Forensic Psychiatry and the Court / 327
Borislav Kapamadžija, Dr. Med. Sc.
Biljana Ostojić
Julijana Zlatanov-Bogunović
- Aleksandar Fatić, Ph.D. What is Terrorism / 339
Sonja Brkić Pleadings in Civil Procedure / 346

THE BAR

- The Assembly and the Congress of the International Union of Lawyers / 350
New members of the Editorial Board of *Glasnik Advokatske komore Vojvodine* / 352
Working bodies of the Vojvodina Bar Association Managing Board / 353

CHRONICLE

- Opinions and conclusions of the Vojvodina Bar Association Managing Board / 357

NOTICES

- From the Meeting of the Vojvodina Bar Association / 358

АДВОКАТСКА КОМОРА ВОЈВОДИНЕ

Основана 1921. у Новом Саду

Библиотека и информациони центар

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини. Основана је 1921. године у Новом Саду. У складу са стручним потребама адвоката, библиотека обједињује фонд од око 10.000 наслова, који се систематски обнављају. Библиотека има веома добру информативну услугу, која обухвата већину правних тема и њених аспеката. У библиотеки се организују семинари, конференције и други стручни симпозијуми, који су отворени за све интересоване људе. Библиотека је у саставу Адвокатске коморе Војводине, која је једини стручни саветник за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

Библиотека је стручни саветодавни и информативни центар за адвокатску праксу и правни рад у Војводини.

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Покренут 1. јуна 1928.

Главни и одговорни уредници

Др Коска Мајински (1928—1932), др Никола Николић (1933—1936), др Василије Станковић (1936), др Славко М. Ђурић (1937), Владимир К. Хаџи (1937—1941), Милорад Ботић (1952—1972), Сава Савић (1973—1987), Мирослав Здјелар (1987—1994), др Слободан Бељански (1994—2004)

Уређивачки одбор

Др ЈАНКО КУБИЊЕЦ

главни и одговорни уредник
адвокат у Бачком Петровцу

Др Енике Веђ, адвокат у Новом Саду, Милан Добросављев, адвокат у Новом Саду, др Жељко Фајфрић, адвокат у Шиду, мр Славен Бачић, адвокат у Суботици, мр Владимир Медовић, адвокат у Новом Саду

Технички уредник
Мирјана Јовановић

Адреса Уредништва
21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/І. Телефон: 021/521-235;
факс: 021/529-459
e-mail: panonija@eunet.yu
Рукописи се не враћају

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXXVI
Књига 64

Нови Сад, септембар 2004
Број 9

РАСПРАВЕ

UDC 340.63

Dr Branislav Đurđev
mr sci. med. forenzičke psihijatrije,
spec. neuropsihijatrije, subspec. sudske psihijatrije
Neuropsihijatrijska bolnica Vršac

Dr Borislav Kapamadžija
profesor medicinskog fakulteta u penziji
dr sci. med. sudske psihijatrije
spec. neuropsihijatrije, subspec. sudske psihijatrije

Biljana Ostojić
sudija Opštinskog suda Pančevo

Julijana Zlatanov - Bogunović
sudija Opštinskog suda u Vršcu

SARADNJA VEŠTAKA FORENZIČKE PSIHIJATRIJE I SUDA*

SAŽETAK: U svom svakodnevnom radu sudija je sve više pri nuđen da se često oslanja na pomoć veštaka iz sudske psihijatrije. Postojeći zakonski propisi sadrže nedostatak procesnopravnih rešenja na tom polju. Odnos između sudije i sudskog psihijatra nije u celosti definisan zbog različito koncipiranih naučnih pristupa i terminologije prava i psihijatrije pa se ukazuje na potrebu dodatne edukacije radi lakšeg sporazumevanja. Raspravljavajući brojna pitanja i dileme proistekle iz međusobne saradnje autori se zalažu za snažnije afirmisanje subspecijaliste sudske (forenzičke) psihijatrije u odnosu na neuropsihijatra (psihijatra) u sudnici i za uvođenje privatnih veštačenja koja bi se radila na zahtev stranaka i korektivnom ulogom poboljšavala kvalitet veštačenja i suđenja uopšte.

* Rad primljen: 07. VI 2004. godine.

Autori raspravljaju i opasnost ekspertizacije sudenja, pitanja svesnog i nesvesnog manipulisanja te dinamiku interakcije sudionika u sudskom postupku, kao i nelogičnost između premlisa potrebnih za izricanje mere bezbednosti po čl. 63. i 64. OKZ SRJ. Preferiraju povaranje veštačenja pojedincu kao moralno i krivično odgovornom za rad sem u posebno komplikovanim slučajevima ili kod imperativa primene složenih dijagnostičkih metoda gde se traži i učešće drugih eksperata sa komisijском i institucionalnom obradom.

Ključne reči: Sudski psihijatar, sudija, saradnja, dileme, privatna veštačenja

UVOD

Savremeno društvo postavlja imperativ dubljeg specijalističkog poznавања određenih struka i nauka poznatih samo uskom krugu eksperata iz tih oblasti. Sudija je sve manje sposoban da sam, oslanjajući se samo na svoje znanje i iskustvo, pa ma koliko sveobuhvatno ono bilo, utvrđuje relevantne činjenice u sudskom postupku. Kao jedini mogući izlaz iz toga nameće se obraćanje veštacima raznih struka, ekspertima iz raznih oblasti (Triva, 1976). U nemalom broju među njima se nalaze veštaci iz oblasti sudske psihijatrije. O značaju veštačenja uopšte govori Mišić koji po svom istraživanju zaključuje da je u 87 od 100 meritorno rešenih sudske predmeta bilo najmanje jedno veštačenje (Mišić, 1992). Raspravljanje o urađenom veštačenju zagarantovano je po Zakonu o krivičnom postupku (ZKP) i Zakonu o paničnom postupku (ZPP), međutim kako ni sudija ni stranke nemaju potrebnog stručnog znanja za tu raspravu oni nisu u stanju da to validno čine i u tome se nalazi suštinski nedostatak procesno pravnih rešenja o veštačenju (Mišić, 1992).

Nesporno da razmišljanja o međusobnim odnosima sudije i psihijatra-veštaka datiraju od samog početka njihove saradnje. Procenjujući položaj veštaka sudskog psihijatra u odnosu na sud obično se barata sa dva termina: veštak je pomoćnik suda, i u novije vreme veštak je saradnik suda (Turčin, 1976). Ovaj do danas u celosti nedefinisani odnos nosi u sebi niz pitanja i sa znatno je bolje razjašnjrenom i udomaćenom ulogom psihijatra veštaka u krivičnom pravu no u građanskom i porodičnom pravu.

Snažan razvoj psihijatrijske nauke pridoneo je jačem autoritetu psihijatrijskog veštaka u sudske dvorani i njegovim postavljanjem u „centar prava“ na taj način „nauka personalizovana stručnjacima-veštacima na polju utvrđivanja činjenica postaje sve više sudija a sudija samo presudivač“ (Turčin, 1967). Prema Trivi pak odnos saradnje sudije i psihijatra veštaka odvija se na nivou ravnopravne komplementarne saradnje dva raznorodna stručnjaka koji ostvaruju zajednički složen zadatok, naravno svaki u okviru jasno omeđenih granica (Triva, 1976).

CILJ RADA

Cilj rada je ukazivanje na dileme i probleme koji nastaju u saradnji veštaka sudskeg psihijatra i sudije proizašle iz problema različitih pristupa prava i psihijatrije, te nedovoljne interdisciplinarnе edukacije.

DISKUSIJA

U svojoj diskusiji pokušaćemo da ukažemo na neka aktuelna statu-sna pitanja, probleme i dileme koji proističu iz medusobne dinamike od-nosa sudije i sudskeg psihijatra.

Prvo među pitanjima je kome poveriti ulogu veštaka? Da li poveravanje lekaru terapeutu ima svojih prednosti u odnosu na onog koji nije le-čio ispitanika? U prilog medicinskog obrazloženja najboljeg poznavanja ispitanika ide poveravanje veštačenja terapeutu, protiv tog stanovišta su pravne norme koje garantuju čuvanje profesionalne tajne sem pod određe-nim zakonskim uslovima te mišljenje da je time na samom startu izbjijena veća objektivnost zbog specifične interakcije koja se gradi između paci-jenta i psihijatra tokom lečenja i koja može uključiti nesvesnu subjektiv-nost kod veštaka u skladu sa pozitivno ili negativno emotivno obojenim prethodnim odnosima. Iz ovog ugla nespornu prednost ima poveravanje „medicinski neutralnom“ veštaku, a takođe i stoga što ispitanik veštaka doživljava ne kao lekara, već prevashodno kao deo sudskega aparata, dok je on za sud i dalje lekar i nema puno poverenje suda. Vasiljević i Gru-bač kažu da sudija intimno nema visoko mišljenje o vrednostima psihija-trijskog veštačenja. Sama psihijatrijska nauka je tome dosta doprinela. Tome je doprinela i činjenica da je u davanju mišljenja po istoj stvari iz-među veštaka dolazilo do velikih, nekad i dijametralnih razlika. Sve to ne može da jača poverenje sudije u vrednost takvih veštačenja i sud ih po-nuždi prihvata bez mnogo ubedjenja u njihovu vrednost (Vasiljević, Gru-bač, 1987).

U sklopu ove dileme javlja se kao besmisleno pitanje i da li veštače-nje poveriti specijalisti neuropsihijatrije (psihijatrije) ili posebno edukova-nom subspecijalisti sudske (forenzičke psihijatrije). Iako svakom laiku ova dilema izgleda apsurdna jer na primer, uvek kada je to moguće, a ne opšte edukovanog specijaliste interniste, zakonodavac još ne pravi razlike u pra-vu da budu pozvani u svojstvu veštaka na sudu između lekara specijaliste neuropsihijatrije (psihijatrije) i posebno dodatno edukovanog stručnjaka nakon položene specijalizacije neuropsihijatrije (psihijatrije), subspecijali-ste iz sudske, odnosno forenzičke psihijatrije. Čl. 130. *Zakona o krivič-nom postupku* samo pominje veštačenje „psihijatrijskim pregledom“, a bez preciziranja ko treba da ga izvrši (*Zakon o krivičnom postupku SRJ 2001*). Uzaludni su apeli stručnjaka koji ukazuju na nedovoljno obrazova-nje na planu sudske psihijatrije kroz redovne studije medicine, specijaliza-ciju neuropsihijatrije (psihijatrije) i argumentovanje da se na tom polju

samo sa posebno educiranim stručnjacima, užim specijalistima, sudskim i forenzičkim psihijatrima može izbeći mnogo toga manjkavog i štetnog u sudskom saobraćaju. Ovde je neophodno imati u vidu da eventualne pogreške na суду по правилу donose mnogo teže posledice nego što se to događa kod isto tako nepoželjnih pogrešaka u svakodnevnom kliničkom radu (Turčin, Kapamadžija, Krstić, 1989). Sa svoje strane pak neuropsihijatri (psihijatri) bi takođe morali da shvate da je sudska (forenzička) psihijatrija posebna struka koja se mora izučavati i praktično uvežbavati i da se shodno tome ne upuštaju u veštačenja za koja nemaju ni teorijskog znanja ni praktičnog iskustva (Kapamadžija, 2001).

Dilema kome poveriti veštačenje, pojedincu ili komisiji, ustanovi ili privatnom licu, takođe je prisutna u svakodnevnom radu sudija. Po članu 252. *Zakona o parničnom postupku* (ZPP) veštačenje po pravilu vrši jedan veštak sem u slučaju složenosti kada ga rade dva ili tri i to iz redova stalnih sudske veštaka, a može se poveriti i stručnoj ustanovi (*Zakon o parničnom postupku* SRJ 1992). Po članu 114. *Zakona o krivičnom postupku* (ZKP) ako državni organ može obaviti veštačenje ili za tako što postoji stručna ustanova oni imaju prednost, posebno, u slučaju složenijih veštačenja (*Zakon o krivičnom postupku* SRJ 2001). No i ZKP i ZPP potenciraju angažovanje stalno određenih veštaka (sa liste suda) a drugi se mogu angažovati tek u slučaju opasnosti odlaganja ili sprečenosti, ili ako to zahtevaju druge okolnosti. Po Turčinu pravnici stoje na stanovištu da je veštačenje uverljivije ukoliko je komisijsko. Isti autor ističe da se u praksi pokazalo da su najkvalitetnija veštačenja uradili pojedinci (Turčin, 1967). Komisijsko veštačenje nesporno ima svoje mesto kod obrada komplikovanih slučajeva gde se zahteva učešće više raznorodnih užih specijalnosti (npr. u slučaju teških seksualnih delikata gde se zahteva učešće seksologa, psihanalitičara uz psihologa i sudske psihijatra), no i kod ovakvih komisijskih veštačenja uvek jedan veštak ima dominantnu ulogu (Turčin, 1989). U praksi uglavnom komisija raspravlja i zaključuje na osnovu referisanja jednog stručnjaka koji i ne mora biti član komisije, ređe svaki od članova samostalnim radom na predmetu oformi svoj nalaz i mišljenje pa se potom to usaglašava na zajedničkom sastanku (Vesel, 1980). Iz ovoga sledi manje ili više statiranje pojedinih članova komisije u radu što nesporno slabi i njihovo osećanje odgovornosti i stoga je jasno zašto su sudske psihijatriji protiv komisijskog veštačenja gde god je to moguće, a u korist veštačenja pojedinca sudske (forenzičke) psihijatra posebno sposobljenog edukacijom i praktičnim iskustvom za tu specifičnu visoko odgovornu delatnost.

Situaciju komisijskog veštačenja dodatno usložnjava i prisustvo psihologa. Neretko, njegovo učešće je nepotrebno, predimenzionirano, ponekad direktno naloženo Naredbom, ili Rešenjem suda. Nesporno je da psiholog ima svoje mesto u timu (ukoliko se uopšte ukaže potreba da se radi komisijski) i to pre svega u radu sa maloletnim licima, neurozama, poremećajima ličnosti, graničnim stanjima, prilikom potrebe bližeg odslikavanja ličnosti ispitanika ili kod utvrđivanja stepena organskog oštećenja i dr.

Da li veštačenje povereno ustanovama ima prednost u odnosu na ono povereno pojedincu? Sudovi imaju više poverenja u institucije misleći da time dobijaju kvalitetnije veštačenje. Institucija se pojavljuje kao garant veštačenja i nekritično joj se veruje više nego pojedincu! Skloni smo da podržimo mišljenje prof. Turčina koji kaže da iza svake ekspertize mora stajati veštak pojedinac koji mora moralno i krivično odgovarati za svoj rad. I kada se veštačenje poverava ustanovama to opet radi, ili rade pojedinci koji lično stoje iza ekspertize, tumače je i brane stavove iznete u njoj (Turčin, 1967). Odgovornost za netačnu, lažnu ekspertizu, zavisi isključivo od moralnih i stručnih kvaliteta pojedinaca koji rade ekspertizu pa radili oni kao privatna lica ili unutar ustanova. Poveravanje ustanovama ima svoje mesto samo u slučajevima veoma komplikovanih slučajeva gde se traži učešće visoko specijalizovanih lica raznih oblasti i gde je potrebno izvršiti složene i skupe metode ispitivanja koje su nedostupne pojedincu (Zikov, Đurđev, 1989). Iz prakse sudova je poznato koliko su takva veštačenja manje ekonomična i vremenski prolongirana!

Posebno se stvari dodatno usložnjavaju po Turčinu, Kapamadžiji i Krstiću kada se veštačenja povere vrhunskom stručnom telu Sudsko-medicinskom odboru. Ne ulazeći detaljnije u način njihovog formiranja ad hoc ili kao stalno telo pri univerzitetu oni ukazuju na njihovu anahronost. Isti autori ukazuju na nedopustivost da prilikom rada takvih odbora jedan neuropsihijatar obradi predmet a ispod ekspertize se „ispotpisuje čitava serija profesora, recimo, hirurgije, interne medicine i da ne kažemo u ironiji možda i parazitologije”. Ovi autori se zalažu da u radu tih odbora učestvuju bar dva eksperta iz sudske psihijatrije (Turčin, Kapamadžija, Krstić, 1989:9).

Stavovi Kapamadžije i Đurđeva idu u prilog takozvanim „privatnim veštačenjima”. Pod ovim terminom se podrazumevaju ona veštačenja gde ekspertizu nije tražio, naredio sud, već se ona radi na zahtev jedne od stranaka. Ova praksa da stranka mimo naredbe ili rešenja suda angažuje svog veštaka sudskog psihijatra bilo u građanskim bilo krivičnim predmetima nije kod nas uhvatila dublje korene mada nije ničim i nigde zabranjena. Argumenata za nju ima i pro i kontra. Pravnici ukazuju na mogućnost i verovatnoću zloupotreba, kao i mogućnost da se veštaku ne dostavi celokupan materijal na obradu već samo selekcionisan shodno postizanju željenog zaključka ekspertize. Oba ova argumenta daju se osporiti konstatacijom da se pitanje moralne i krivične odgovornosti ograničava samo ličnim odnosom veštaka i da tu nikakva naredba ili rešenje suda, a ni komisija ili „krov institucije” ne mogu biti garant. Argument za privatna veštačenja leži u njihovoj korektivnoj ulozi i poboljšanju opšteg kvaliteta i nivoa sudske-psihijatrijskog i uopšte sudskega rada. Brojni psihijatri se isuviše sigurno i smanjeno kritično osećaju pred sudom što dovodi do devalviranja kvaliteta njihovog rada, situacija bi bila sasvim drugačija kada bi oni bili upoznati sa podatkom da će njihova „ekspertiza” biti izložena kritici iskusnog i za to posebno obučenog kolege! Privatni angažman sudske (forenzičke) psihijatra bi se mogao obaviti na sledeći način, ili iz-

radom analize predmeta sa sudsko-psihijatrijskog gledišta u smislu davanja stručnih saveta, sugestija (slično „stručnom pomagaču stranke” koji već postoji u čl. 63. Zakona o opštem upravnom postupku) ili pisanjem kompletne ekspertize upućene stranci. Nesporno je da se ovi pristupi mogu i kombinovati. U prilog ovim stavovima ide i ignorantski odnos prema naporima medicine da stvori posebno edukovan sudsko-psihijatrijski kadar i zadržavanje zakonske forme da je za veštačenje na ovom polju dovoljna samo diploma o položenom specijalističkom ispitu iz neuropsihijatrije pa da neko bude promovisan za sudskog veštaka. Rezultat toga je dobijanje serija sudsko-psihijatrijskih mišljenja od kojih bi se mogao sastaviti sasvim zabavan stupidarijum! (Kapamadžija, Đurđev, 1993).

I pravni i medicinski stavovi idu u korist vaninstitucionalnog sudsko-psihijatrijskog ispitivanja (veštačenja) u odnosu na ono koje se vrši u specijalizovanim psihijatrijskim ustanovama kad god je to moguće. Vaninstitucionalna veštačenja izbegavaju grubu, neprijatnu i po duševno zdravlje štetnu meru upućivanja u zdravstvenu ustanovu naročito specijalizovanu za duševno obolela lica (Vasiljević, Grubač, 1987).

Jedno od polja na kojem dolazi do mogućih problema u međusobnoj saradnji je pitanje terminologije. Pravo operiše jasno određenim kategorijama i definicijama koje su konvencionalno definisane. Na tom polju postoji (ili bi trebalo da postoji) jasno određen red i preciznost u tumačenju. U svakom slučaju ona je veća no što je to u psihijatriji. Zakonodavac je za svoje potrebe stvorio svoje vlastite termine za duševne abnormalnosti koji su široko postavljeni. Na ovaj način on je izbegao potrebu za prilagođavanjem medicinskim pojmovima koji su inače često podložni promenama usled razvoja i napretka psihijatrijske nauke. Sopstveni problem psihijatrije sastoji se u višedecenijskim naporima da se stvari jedinstvena dijagnostička nomenklatura i klasifikacija. Na tom planu vodeće mestu zauzima klasifikacija Svetske zdravstvene organizacije ICD 10 (Klasifikacija mentalnih poremećaja i poremećaja ponašanja — klinički opisi i dijagnostička uputstva, World Health Organisation, Geneva, 1992) i klasifikacija i nomenklatura Američkog udruženja psihijatara DSM-IV (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders ed IV, American Psychiatric Association Washington DC., 1994). Pravnim nije poznato da u psihijatriji kao dodatna komplikacija postoji i to što se u praksi koriste dva pristupa dijagnozama, sindromološke i etiološke dijagnoze, i stoga nije isključeno da se za jedan isti psihijatrijski slučaj pregledan od strane pet psihijatara dobije pet različitih dijagnoza! Da li su one samo forma i drugačija stilizacija to pravnik ne može da reši, a svakako to ne uspeva ponekad ni sudskom psihijatru (Kapamadžija, 2001). Razlog za to isti autor nalazi u tome što su pravo stvarali ljudi, stručnjaci, dok su duševne bolesti produkt prirode, odakle je put do dokučenja suštine i stvaranja klasifikacije i nomenklature teži. Iz ovoga je sasvim jasna i životno opravdana konzervativnost pravnih propisa koji ne prate dinamiku „ponekad pomognog” menjanja psihijatrijskih zbivanja. U svakom slučaju terminologijama se

sadržaj ne može izmeniti pa ako želimo da sudu olakšamo postupanje moramo težiće baciti na sadržaj a ne terminologiju koja je stvar konvencije.

Iz navedenog jasno poizilazi i jedan od osnovnih praktičnih problema na relaciji sudski psihijatar—sudija. Očekivanja pravnika za jasnim određenjima veštaka zbog prirode stvari ne mogu se uvek ispuniti zbog za sada nedovoljno objašnjenih psihičkih zbivanja (na primer, koliko može trajati jak afekt). U takvim slučajevima Kurt Šnajder (Kurt Schneider) preporučuje: „Ako nešto ne znamo, ostaćemo čuteći” (citat po Kapamadžiji, 2001). Sasvim je jasno da ovakav odgovor kod sudije izaziva revolt prema veštaku i prema psihijatriji uopšte.

Poseban problem predstavlja suočavanje sudskog psihijatra u sudnici i sa potrebom inkorporiranja svoje nozologije u pravne entitete trajne ili privremene duševne bolesti, poremećenosti, uračunljivosti, jake razdraženosti, prepasti, opasnosti po okolinu, poslovne sposobnosti, itd. imajući u vidu nepostojanje takvih termina u psihijatriji, te da su neki i direktno suprotni savremenim stavovima psihijatrije u pogledu duševnih bolesti. Upravo posebna edukacija sudskog psihijatra olakšava mu razumevanje „pravnog” jezika i zahteva suda i omogućava mu da u okviru svojih kompetencija dâ odgovore. Stoga nije slučajno što se ponavlja floskula koja ukazuje na potrebu dodatne edukacije, kako pravnika tako i psihijatara, da svaki pravnik treba da bude pomalo psihijatar, a svaki psihijatar pomalo pravnik. Sudska psihijatrija je nesporno adekvatan potez učinjen od strane medicine ka pravu.

Iako sama psihijatrija, kako smo videli, pati od manjka jedinstvene definisanosti bolesnih stanja, a što daje veštacima prostor za manipulaciju, bez obzira da li poseduju veliko ili malo znanje i pojedine pravne norme pokazuju zapanjujuću nelogičnost iz ugla sudskog psihijatra. Ovde će se navesti samo jedna od njih, istina vrlo bitna i često prisutna u zajedničkom radu. Institut uračunljivosti obrađen je u članu 12. Osnovnog kriminalnog zakona SRJ (OKZ SRJ) (Osnovni krivični zakon SRJ 2003). Tu je zakonodavac predviđao tri mogućnosti: uračunljivost, bitno smanjenu uračunljivost i neuračunljivost. Ovde se neće dalje ulaziti u pravno prihvaćen forenzičko-psihijatrijski „izum” smanjene ali „ne u bitnoj meri”, „ne do bitnoga” ili već slično u tom smislu, zavisno od autora do autora, a što dopunjava i širi suptilnost procenjivanja sposobnosti shvatanja značaja dela i mogućnosti upravljanja svojim postupcima kod ispitanika, ali i to samo do izvesne mere. U praksi nakon što je veštak procenio da se na primer radi o ispitaniku koji boluje od nekog psihijatrijskog nozološkog aniteta koji bi se mogao uklopiti u pravni okvir trajne ili privremene duševne bolesti, privremene duševne poremećenosti ili zaostalog duševnog razvoja i kod koga je uračunljivost tempore criminis bila ukinuta ili bitno smanjena (izjasnivši se svojom terminologijom u tom smislu) za preporuku sudu u smislu izricanja mere bezbednosti po čl. 63. OKZ SRJ potrebno je da postoji i procena opasnosti po okolinu a za čije otklanjanje je potrebno njegovo lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi. Sudu se mo-

že preporučiti i mera bezbednosti po čl. 64. OKZ SRJ, obaveznog psihijatrijskog lečenja sa slobode, a kao preduslov za to je takođe izcitirana biološka osnova duševnog stanja, kao i opasnost za okolinu, ali manjeg stepena, tako da je za otklanjanje te opasnosti dovoljno lečenje sa slobode. Iz forenzički-psihijatrijskog ugla nelogično i nepojmljivo je da je ovde kao preduslov predviđeno isključivo da je učinilac krivičnog dela — ispitanik bio prethodno neuračunljiv, dok se za rigorozniju meru bezbednosti obuhvaćenu čl. 63. predviđaju dve mogućnosti psihološkog uticaja na poнаšanje i postupke i to neuračunljivost i bitno smanjena uračunljivost.

Ponekad, istina retko, nesporazum između sudskog psihijatra i sudije može proisteći iz direktno kontradiktornih stavova u odnosu na provođenje same tehnike veštačenja i zakonskih propisa. Sudsko-psihijatrijski pregled kao isključivo medicinska radnja podrazumeva određen pristup koji isključuje prisutnost drugih nestručnih lica, a po čl. 38. ZPP zahteva se prisutnost sudije, sem u određenim slučajevima prilikom veštačenja u stacionarnoj zdravstvenoj organizaciji. Nejasni su agrumenti kojima zakonodavac procenjuje stepen poverenja razdvajajući veštakе na one koji rade veštačenje u državnoj instituciji ili van nje, posebno gledano iz ugla da se u većini sučajeva radi o istim licima obzirom na malu razvijenost privatne psihijatrijske prakse kod nas.

Generalno se ovo može delom pojasniti činjenicom da je sudsko-psihijatrijska ekspertiza po svojoj prirodi vezana manjim delom za naučni automatizam no što je to slučaj kod drugih nauka i da stoga nosi veliki deo subjektivnog voluntarizma. Ozbiljne, komplikovane ekspertize odraz su značajnog ličnog kreativizma i umešnosti forenzičkog psihijatra, kako prilikom rada na njima, tako i prilikom njihove odbrane. Ponekad zavisi i od literarnih i retoričkih sposobnosti u smislu argumentacije njihovog autora hoće li neka ekspertiza biti prihvaćena u odnosu na drugu. Stoga se ovde i otvara jedna nova mogućnost koja se sastoji u svesnom ili nesvesnom manipulisanju od strane veštaka.

Kako su motivi i posledice svesnog manipulisanja sasvim jasno određeni i vezani za moralni integritet veštaka zadržaćemo se na udelu nesvesnog kod veštaka i sudija. Postizanje što većeg stepena objektivnosti predstavlja jedan od osnovnih ciljeva kod izrade forenzičko-psihijatrijske ekspertize i suđenja. Osnovni faktor koji ovo ograničava je sam istraživač, odnosno smetnje u komunikaciji između njega i ispitanika. Ove smetnje nastaju usled složenih, jedinstvenih i eksperimentalno praktično neponovljivih procesa. U međuljudskoj komunikaciji ispitanika s forenzičkim psihijatrom ali i između svih sudionika suđenja dešavaju se psihološke interakcije koje stalno predstavljaju potencijalni izvor deformacija u percepciji i zaključivanju. Ova „iskriviljenja“ se obično dešavaju na nesvesnom nivou i određena su celokupnom strukturon i dinamikama ličnosti sudionika u sudskom procesu. Ona odražavaju lični narcizam, strahove, specifičnu osetljivost na pojedine vrste delikata, želje, aspiracije, rivalitetnu problematiku, mehanizme odbrane itd... Grupna dinamika u судu zbog svega ovoga neretko je i opterećena snažnijim emocionalnim nabojima

ma. Što se bolje prihvati realnost iznetih ograničenja moći će se bolje sagledavati domet mogućih objektivnih spoznaja (Goretta, 1990).

I Šovljanski govori o opasnosti ekspertizacije postupka te opasnosti da presudu donose veštaci a ne sudije u slučaju precizno neodmerene pozicije veštaka u sudu.

Njegova razmatranja se odnose i na relacije između veštaka neuropsihiatrijske struke, sudskega psihijatra i sudskega. Znanje veštaka je stručno znanje, upravo ono kojim sud ne raspolaže, a potrebno mu je za sudenje, stoga postoji dilema kako je sud u stanju da vrednuje nalaz i mišljenje veštaka ukoliko je već unapred utvrđeno da on za to „ne raspolaže stručnim znanjem“. Sud ima pravo da u određenim slučajevima traži ponovno veštačenje sa istim veštakom (dopunsko) ili novo sa drugim veštakom (nadveštačenje), pa i treće „super veštačenje“ i sve to naizgled može ići u nedogled utičući na ekonomičnost u vremenskom i materijalnom smislu ukoliko usaglašavanja veštaka ne uspeju. Nije teško razumeti stepen dileme i težinu situacije u kojoj se nađe sudija u situaciji kada procenjuje sva neusaglašena veštačenja a mora da se izjasni o odlučnim činjenicama. Kao rešenje Šovljanski predlaže da troškovi proistekli iz svih daljih veštačenja „padaju na teret veštaka za koga se utvrdilo da je veštačio nepotpuno, netačno, pogrešno ili nedovoljno stručno“. Po današnjem stanju stvari veštak nema materijalnu odgovornost prema sudskej. Na ovaj način po njemu bi se napravila i „selekcija“ veštaka u pozitivnom smislu (Šovljanski, 1994).

I kako to uvek na kraju biva postavlja se i pitanje nagrade veštaku za njegov rad. Ona mu je zakonski zagarantovana Zakonom o parničnom postupku (čl. 256, 249) i Uredbom o naknadi i troškovima u sudskem postupcima (čl. 18. Sl. gl. RS br. 53/97). Tu je jasno određen način na koji se vrši određenje nagrade i naknade troškova veštaku. Pojedina udruženja veštaka, na primer Udruženje sudskeh veštaka „Vojvodina“ iz Novog Sada ili Udruženje sudskeh vještaka Crne Gore „Podgorica“ iz Podgorice, imaju i svoje cenovnike za nagradu i naknadu troškova prilikom veštačenja. Dešava se da i nagrada bude predmet neslaganja u sudskej. Zapažena je izvesna sklonost sudskej da procenu nagrade čine na dvojak način ili je ona uniformno naznačena prema praksi koja vlada u tom sudskej ili se ona određuje proporcionalno prema težini krivičnog dela. U svakom slučaju oba ova načina ne određuju adekvatno nagradu shodno uloženom trudu veštaka (Zikov, Đurđev, 1983). Dešava se na primer da rad na teškom krivičnom delu, na primer ubistva, koje je počinio dijagnostikovan od ranije duševni bolesnik uzme manje vremena od rada na nekom lakšem krivičnom delu ili se jednako materijalno vrednuje veštačenje pojedinih medicinskih struka istog ranga, na primer hirurga, koji za svoju ekspertizu ispisano u neuporedivo manjem verbalnom obimu po prirodi posla uloži neuporedivo manje vremena i truda od specijaliste neuropsihijatrije (psihijatrije). Posebna diskrepanca postoji i u neadekvatnom procenjivanju stručnog i naučnog znanja, pa se na primer isto, iz materijalnog ugla, procenjuju veštačenja neuropsihijatra (psihijatra) i sudskega (forenzičkog) psi-

hijatra koji poseduje dodatnu užu specijalizaciju. Upoređivanje sa cenovnikom usluga advokata tek bi dovelo do daljih apsurda u proceni materijalne vrednosti rada veštaka sudske psihijatrije i to posebno sada kada su zakonske norme obaveznog oporezovanja intelektualnog rada kojima svi podležu drastično povišene.

ZAKLJUČAK

1. Autori se zalažu za prednost angažovanja veštaka sudske (forenzičke) psihijatrije u odnosu na neuropsihijatra (psihijatra) zbog posebne interdisciplinarnе edukacije koja omogućuje bolji kvalitet ekspertiza i praktičnog iskustva a koji pomažu lakšem prevazilaženju problema nastalih u svakodnevnoj sudskoj praksi. U tom smislu autori se zalažu za potrebu i elementarnog educiranja sudiјa na tom polju.

2. Autori predlažu uvođenje privatnih veštačenja koja se rade na zahteve stranaka bez naredbe ili rešenja suda argumentujući to njihovom korektivnom ulogom i poboljšanjem kvaliteta opšteg sudsko-psihijatrijskog rada i suđenja.

3. Autori preferiraju poveravanje veštačenja medicinski neutralom veštaku pojedincu (koji nije bio ranije terapeut ispitanika) radi eliminisanja nesvesnog udela i postizanja bolje objektivnosti, snažnije prisutnog ličnog osećanja odgovornosti manje prisutnog pri komisijskom radu. Komisijska, institucionalna veštačenja smatraju opravdanim samo u slučajevima komplikovanih slučajeva gde se traži učešće različitih eksperata i skupih dijagnostičkih metoda.

4. Ukazujući na suštinske nedostatke procesno-pravnih rešenja o veštačenju koja praktično onemogućavaju raspravljanje o urađenom veštačenju zbog pomanjkanja predznanja, te nelogičnosti između premlisa potrebnih za izricanje mera bezbednosti medicinskog karaktera (čl. 63. i čl. 64. OKZ SRJ) autori sugeriraju na potrebu promene zakonskih propisa.

5. Autori se zalažu za određenje nagrade veštacima za rad shodno njihovoj edukaciji i utrošenom vremenu za rad a ne prema proseku koji vlada u tom sudu ili prema težini krivičnog dela ili vrednosti spora.

.LITERATURA

1. Goreta, M. (1990), *O granicama objektivnosti u forenzičko-psihijatrijskim veštačenjima*, Glasnik Advokatske komore Vojvodine, Vol. 62, No 7—8, 16—21.
2. Kapamadžija, B. (2001), *Psihijatrija i pravo*, Glasnik Avokatske komore Vojvodine, Vol. 73, No 9—10, 461—471.
3. Kapamadžija, B., Đurđev, B. (1993), *O privatnim sudsko-psihijatrijskim veštačenjima*, Glasnik Advokatske komore Vojvodine, Vol. 65, No 2, 24—27.

4. Mišić, V. (1992), *Raspravljanje pred sudom o dokaznoj vrednosti veštačenja*, Glasnik Advokatske komore Vojvodine, Vol. 64, No 4—5, 38—42.
5. Osnovni krivični zakon Savezne Republike Jugoslavije (2003), Beograd, Službeni glasnik RS 39/03.
6. Šovljanski, M. (1994), *Stručni pomagač ili kontrolno veštačenje*, Glasnik Advokatske komore Vojvodine, Vol. 66, No 4, 42—43.
7. Triva, S. (1976), *Podsetnik za panel diskusiju o medicinskom veštačenju u građanskoj parnici*. Zagreb: in Medicinska vještačenja u sudskej praksi. Centar za forenzičku psihijatriju bolnice Vrapče, 207.
8. Turčin, R. (1967), *Odnos suca i psihijatrije (teze)*. Zagreb: in Civilno-pravni status i problemi zaštite psihijatrijskih bolesnika. Centar za forenzičku psihijatriju bolnice Vrapče, 289.
9. Turčin, R. (1989), *Forenzička psihijatrija*, Beograd—Zagreb: in Kecmanović, D., Psihijatrija, Tom II, Medicinska knjiga, Beograd—Zagreb, 1965.
10. Turčin, R., Kapamadžija, B., Krstić, B. (1989), *Aktuelni problemi u savremenoj forenzičkoj psihijatriji*, Glasnik Advokatske komore Vojvodine, Vol. 66, No 2, 6—12.
11. Vasiljević, T., Grubač, M. (1987), *Komentar Zakona o krivičnom postupku*, III izdanje, Savremena administracija, Beograd.
12. Vesel, J. (1980), *Mogućnosti manipulisanja u okviru psihijatrijskog veštačenja*, Egrami, Vol. 2, No 2, 29—33.
13. Zakon o krivičnom postupku SRJ (2001), Beograd, Službeni list SRJ, 68/02.
14. Zakon o parničnom postupku SRJ (2002), Beograd, Službeni list SRJ, 3/02.
15. Zikov, A., Đurđev, B. (1989), *Problemi u saradnji psihijatra-veštaka i suda*, Glasnik Advokatske komore Vojvodine, Vol. 61, No 6, 19—24.

COOPERATION BETWEEN A FORENSIC PSYCHIATRY AND THE COURT

Branislav Djurdjev, LL.M., Borislav Kapamadžija, Ph.D.,
Biljana Ostojić, Julijana Zlatanov-Bogunović

S u m m a r y

In his everyday court activities a judge has to consult a forensic psychiatry court expert very often nowadays. There is a shortage in the current law regulations, however, in that field, according to law processing solutions. The relationship between a judge and a forensic psychiatry court experts is not defined completely according to problems because of different concepts concerning scientific approaches, and the low and psychiatric terminology — thus there is need for a further education in order to gain a better understanding. Discussing various questions and dilemmas that have emerged from such relationship, the autor suggest a greater affirmation of a forensic psychiatry court expert sub-specialist that is the one of a neuropsychiatrist (psychiatrist) in the court, as well as introducing of private testifying which should be done at a participant's demand, which would improve the quality of testifying in general, by its corrective role.

The autors also discuss the dangers of trial expertisation, the question of conscious and unconscious manipulation, psychodynamic interaction between participants in the trial, of some illogical phenomenon according to premises needed for pronouncing security measures by No 63 and No 64 paragraph of OKZ SRJ as well as the question of testifying to an individual as a morally and guilt responsible person for the work, except in some extremelly complicated cases or in imperative applications of complex diagnostic methods which require participation of other experts as well, including a medical board and institutional processing.

Key words: Forensic psychiatrist, judge, cooperation, dilemmas, private testifying

Dr Aleksandar Fatić
naučni savetnik Instituta za međunarodnu
politiku i privredu, Beograd

ŠTA JE TERORIZAM*

„Rat protiv terorizma” i rat protiv intelektualaca

Posle 11. septembra 2001. godine svetska diplomacija je fokusirana na „rat protiv terorizma”, pa je najvećim delom i svetska bezbednosna politika usmerena na rešavanje takozvanih „mekih”, nevojnih, pretnji bezbednosti, kao što su organizovani kriminal ili terorizam. Ipak, uprkos toj frenetičkoj diplomatskoj i bezbednosnoj aktivnosti, mali broj aktera pokazuje da zna šta je definicija terora, a ta definicija nije ni najmanje jednostavna.

Pojam terora i terorizma se pojavio u diplomatskom rečniku posle Francuske revolucije, kada je Edmund Berk (Edmund Burke) u svojoj poznatoj raspravi protiv te revolucije termin upotrebio da označi teror države nad građanima, koji je karakterisao Francusku revoluciju. Dakle, izvorno značenje pojma terorizam se odnosi na državu kao počinjoca terorističkih akata, a na građane kao žrtve. U tom značenju, terorizam je bio isto što i državni teror.¹

U savremenom političkom rečniku „terorizam” je doživeo svoju prvu popularnu upotrebu posle 1983. godine, kada je u Bejrutu, u Libanu, u eksploziji kamiona-bombe, poginuo 241 američki marinac. Zbog tog incidernta je Reganova administracija naglo okončala američko vojno prisustvo u toj zemlji, a incident je okarakterisan kao „teroristički akt”. U stvari, osnovni elementi terorizma u literaturi uključuju nasilje namerno usmereno protiv civila i civilnog društva, tako da ni po jednom teorijski održi-

* Rad primljen: 09. VI 2004. godine.

¹ Videti Richard Falk, *The Great Terror War*, Arris Books, Gloucestershire, UK, 2003, str. XIX.

vom kriterijumu napad na vojнике, i to još okupacione vojнике u stranoj zemlji, ne može biti „terorizam”. To može biti akt gerilskog ratovanja, može biti krivično delo protiv međunarodnog ratnog prava, može biti ratni zločin, ali nikako ne može biti „terorizam”. Ipak, zbog rastuće globalne klime antiamerikanizma, pre svega u američkom teorijskom prostoru, od 1983. godine se sve više nekritički govori o „terorizmu” kada je reč o napadima na vojne strukture.

Vremenom su države uspele, usurpacijom termina „terorizam”, da same sebe izuzmu iz ove kvalifikacije, iako je ona originalno označavala upravo državne „aktivnosti” protiv civila. Danas se nezakonita primena nasilja države protiv civila označava terminima „odmazda”, „samoodbrana”, „bezbednosne mere”. Istovremeno, SAD su davale sistematsku vojnu, moralnu i političku podršku grupama koje se mogu otvoreno opisati kao terorističke. Primera radi, tokom osamdesetih godina prošlog veka, najveći primaoci američke pomoći su bili teroristi Kontra pokreta koji su nastojali da zbace sandinističku vladu u Nikaragvi, i pokret mudžahedina u Avganistanu koji su se protivili sovjetskom uticaju u toj zemlji. Naravno, teroristi ostaju teroristi, i kada su 2001. godine islamski teroristi napali Njujork i Vašington, prva zemlja koju su SAD vojno napale je bio upravo Avganistan. Reganova administracija je mudžahedine u Avganistanu koje je osamdesetih godina podržavala nazivala ne „teroristima” nego „borcima za slobodu”, da bi ih tek posle septembra 2001. Bušova administracija nazvala pravim imenom. Slično tome, dok su SAD podržavale kosovske Albance u njihovim terorističkim akcijama protiv srpske države tokom devedesetih godina prošlog veka, oni su nazivani „borcima”, iako se zna šta predstavljaju naoružani „borci” koji napadaju trupe i policiju jedne države čiji su državljeni.

No, vratimo se pitanju o definicijama. Ako je terorizam namerno nasilje usmereno protiv civila i civilnog društva, onda su napadi na Njujork i Vašington 2001. godine, nesumnjivo, akti terorizma, na isti način na koji to napadi na američke vojниke u Bejrutu nisu bili. Incident u Španiji početkom ove godine takođe je nesporno teroristički akt, na isti način na koji irački napadi na američke vojниke nikako ne mogu biti terorizam.

Jedno od danas klasičnih štiva za studente međunarodnog prava u zapadnom svetu, knjiga Džefri Best-a, *Rat i pravo (War & Law)*, navodi sledeće redove, koje bi trebalo da pročitaju svi oni koji imaju dileme o tome šta sve spada u terorizam:

Reč „terorizam” se do sada nije koristila onako kako je trebalo, pre svega zbog toga što je njena popularna upotreba bila zasnovana na devetnaestovkovnoj primeni te reči da označi ubice i palikuće iz podzemlja. Značenje te reči upućuje pre svega na specifične situacije: ubistvo sveštenika ili političara, zlostavljanje zarobljenika, postavljanje bombe u železničku stanicu ili u automobil, i tome slično. Na prvi pogled, ovi akti se teško uklapaju u kontekst uobičajenih vojnih konfliktata [...]. Ipak, reč terorizam bi u ovim

kontekstima trebalo slobodno upotrebljavati, jer član 51, paragraf 2 (Ženevske konvencije) zabranjuje sve forme terora protiv civila bez razlike.²

Na istom mestu, na strani 278. navedene knjige, Best kaže:

„Teror” nije uvek lako identifikovati, jer će njegovi počinioci, tipično strane u sukobu, posebno ako osećaju obavezu da pokažu prihvatljivo lice pred neutralnim posmatračem, namerno mešati pitanje o teroru sa objašnjenjima koja zvuče razumno i koja imaju neko slabo uporište u stvarnosti. Uočiti nepravni teror je možda više stvar proporcionalnosti i psihoanalize — ukratko, stvar prosudivanja — nego pravolinijske identifikacije.³

Američki FBI definiše terorizam na sledeći način: „Nezakonita upotreba sile protiv ljudi ili imovine da bi se prinudila neka vlada ili civilna populacija, ili bilo koji njihov deo, da se pokore određenim društvenim ili političkim zahtevima”.⁴

Definicija koju je predložilo američko Ministarstvo odbrane 1990. godine glasi: „Terorizam je nezakonita upotreba sile, ili pretnja silom protiv pojedinaca ili imovine da bi se država ili društvo prinudile ili zastrašile, a da bi se postigli politički, religijski, ili ideološki ciljevi”.⁵

Iako se danas u svetu razvija veliki sukob između akademске zajednice i političara, jer akademska zajednica smatra da su ove definicije preuske, u praksi se dešavaju stvari koje su već i na osnovu zvaničnih političkih definicija otvoreni teror onih koji smatraju da se bore protiv terorizma.

U Bosni danas SFOR sprovodi akcije protiv pojedinaca i njihove imovine, navodno u potrazi za ratnim zločincima, u kojima se uništava imovina i povređuju ljudi, na osnovu pogrešnih obaveštajnih podataka, bez ustanovljavanja ikakve odgovornosti pre napada ili posle njih, i bez poštovanja najminimalnijih procesnih garantija ljudskih i građanskih prava.

Pre nekog vremena trupe SFOR su upale uz pomoć eksploziva u kuću pravoslavnog sveštenika Jeremije Starovlaha i potom pretukle njegovog sina i njega do stanja kome, u sumnji da oni skrivaju Radovana Karadžića. Kada se ispostavilo da je ta „sumnja” neosnovana, niko nije odgovarao, a Visoki predstavnik međunarodne zajednice u Bosni je poslao pismo srpskom Patrijarhu u kome kaže da je „kriva Vlada Republike Sрpske, jer nije uhapsila osumnjičene za ratne zločine”. Dakle, ako „vlada ili civilno društvo” iz definicije ne uhapse, prijave ili dojave Radovana Karadžića, vojnici SFOR će nastaviti za njim da „tragaju” na ovaj način. Na koga oni posumnjuju, osnovano ili neosnovano, teško njemu, bilo da je

² Geoffrey Best, *War & Law Since 1945*, Clarendon Press, Oxford, 2002, str. 278.

³ Ibid.

⁴ Bruce Hoffman, *Inside Terrorism*, Columbia University Press, New York, 1998, str. 14—44.

⁵ Ibid.

kriv ili nije. Pri tome, iako je privodenje optuženih za ratne zločine stvar prava, jasno je da se na ovakav način ne služi pravu, nego je reč o zadovoljavanju političkih aspiracija da se pokaže da NATO trupe ipak nisu onako nekompetentne kao što jesu, jer već deset godina nisu pronašle Karadžića. Pravu se ne služi bez suda, tužilaštva i ljudskih prava, arbitarnim terorom ljudi u uniformama, bez ikakve odgovornosti.

Neposredno nakon navedenog događaja, iste trupe su „uhapsile” izvensog Milovana Bjelicu, i „odvele ga na tajnu lokaciju radi ispitanja”. A šta je taj Milovan Bjelica učinio, koje krivično delo? Za šta je optužen? U stvari, ni za šta. Osumnjičen je da „ima informacije gde je Radovan Karadžić”, pa je stoga „uhapšen”, odveden na nepoznato mesto, bez suda, bez policije, bez advokata, bez porodice, bez procesnih ograničenja na primenu sile i trajanje zadržavanja. Tek nakon gotovo mesec dana od „hapšenja”, Milovanu Bjelici je dopušteno da angažuje advokata, što je on učinio uputivši pismo svojoj supruzi. Ostaje nejasno šta je to Bjelica učinio, i pred kojim sudom će odgovarati.

U pogledu incidenta na Palama i hapšenja Bjelice postavljaju se elementarna pitanja o ljudskim pravima građana. Član 9. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima kaže: „Niko ne može biti arbitarno uhapšen, zadržan ili proteran”. „Arbitrarno” znači van pravnog sistema, bez pravovaljanog naloga za hapšenje ili rešenja o pritvoru. Član 12. iste deklaracije kaže: „Niko ne sme biti podvrgnut arbitrarnom ugrožavanju privatnosti, porodice, doma ili prepiske, niti napadima na čast i ugled. Svako ima pravo na zakonitu zaštitu od takvog ugrožavanja i napada”. U svetu opisanih događaja, uopšte nije potreban dodatni komentar sa tačke gledišta ljudskih prava.

Skandali sa maltretiranjem ljudi u iračkim zatvorima samo su mali deo onoga što um onih koji nikome ne odgovaraju može da smisli. Još je vladika Njegoš napisao: „Kome zakon leži u topuzu, tragovi mu smrde nećovještvo!”, ali nije doveo do krajnjih konsekvenci činjenicu da ničim neomedena upotreba principa da „cilj opravdava sredstvo” predstavlja bezbednosni rizik veći nego terorizam. Jer, terorizam se dešava s vremenom na vreme, a teror ove vrste je stalni, i ljudi su relativno redovno njegove žrtve.

Po Bestu, i po većini savremenih autora koji se bave interpretacijom pojma „teror”, teror u ratnom sukobu i u okupacionim situacijama podrazumeva element slobodne interpretacije i psihanalize, jer on prepostavlja da je jedan od ciljeva akcije da se stvori strah kod civila. Ukoliko se osumnjičeni za ratne zločine nalaze u bekstvu, onda postoji realna mogućnost da su oni pomešani sa civilima. Da li to znači da je opravданo napadati civilne objekte razarajućim sredstvima? Da li se takva politika može shvatiti kao posredno izazivanje straha kod civila, sa ciljem da se smanji podrška osumnjičenima koji su u bekstvu, odnosno da se civili natjeraju da otkriju lokaciju osumnjičenih?

Nemoguće je dati odgovor na pitanje da li je cilj bilo koje konkretne akcije izazivanje straha kod civila, ali takav zaključak se smatra sasvim

razumnim kada civili stradaju bez odgovarajućih rezultata akcije. Dovoljno je uporediti postupanje policije u sličnim situacijama. Kada u policijskim akcijama hvatanja kriminalaca strada civil, a pogotovo tada kada kriminalac ne bude uhvaćen, uvek se postavlja pitanje o odgovornosti policijaca i sprovodi se istraga. Ukoliko u postupanju međunarodnih snaga stradaju civili, a osumnjičeni ne budu uhvaćeni, i pri tome se ne postavi pitanje o odgovornosti i ne sproveđe se istraga sa sudskim epilogom, onda je više nego razumno zaključiti da je jedan od ciljeva takve politike stavljanje do znanja civilima da će biti ugroženi sličnim akcijama sve dok osumnjičeni ne budu uhvaćeni. A to je klasični pojam terora u skladu sa međunarodnim pravom.

Vrlo je važno da sve akcije koje uključuju nasilje koje dovodi do povređivanja civila budu predmet transparentnog nadzora, dakle demokratske kontrole. Nije dovoljno, ni za jednu policiju na svetu, da tvrdi da „ima uverenje“ da se kriminalac nalazi u nečijoj kući, da bi minirala tu kuću, a potom, kada se ispostavi da kriminalac nije tu, a civili su povredeni, da niko ne odgovara. Pre svega, to je protivno elementarnim moralnim intuicijama. Niko nije iznad zakona i iznad morala, i niko nema pravo da napada civile na osnovu neobrazloženog „uverenja“ da su za nešto krivi. Još je važnije to da se, na ovaj način, ugrožava bezbednost građana na strukturni način, jer to logički podrazumeva da svaki građanin može biti napadnut sa obrazloženjem da krije nekog kriminalca, pri čemu, ukoliko ga ne krije, a pri tome bude povređen, niko za to neće odgovarati.

Ne samo to, čak i onda kada su sličnim akcijama stradaju civili, i kada nema razloga da se misli da su trupe postupale da bi vršile pritisak na stanovništvo ili izazivale strah kod njega, a u akciji nisu postignuti rezultati kojima se opravdava ugrožavanje bezbednosti civila — reč je o teroru. Evo šta kaže navedeni udžbenik ratnog prava o toj situaciji:

Očigledno je da pozivanje na princip proporcionalnosti [...] samo po sebi ne zabranjuje napade koji dovode civile u opasnost, ali koji su, po mišljenju napadača, bez obzira na to opravdani zbog jakih prednosti koje donose sa vojne strane. Procene verovatnoće nanošenja povreda i štete civilima, i procene vojne koristi, nikada neće postati sasvim objektivne. Ipak, ovde je reč o jednoj od onih situacija u kojima, iako je nešto teško ili ponižavajuće da se prizna, razumna osoba uvek zna kada se o tome radi. Linija se sigurno negde može povući, i one akcije koje su sigurno na nelegalnoj strani su bilo kakvi napadi u kojima se žrtvuje bilo koji broj civila za relativno male i sumnjive vojne prednosti, i koji se mogu interpretirati tako da proističu iz stava da je „sve ono što spasava život makar jednog našeg čoveka — dopustivo“.⁶

Teroristi tradicionalnog kova namerno napadaju nevine ljude da bi naterali njihove vlade da postupe na određeni način. Oni, dakle, namerno izazivaju krizu bezbednosti kod građana, sa određenim političkim ciljem.

⁶ Geoffrey Best, loc. cit., str. 280—1.

Vojne snage svakako ne izazivaju namerno opštu nebezbednost, ali ako postupaju bez utvrđivanja krivične odgovornosti za nanošenje povreda civilima, onda one to faktički čine. Ukoliko pri tome ne vode računa o realnoj krizi bezbednosti koju izazivaju, širi se strah među stanovništvom i niko se ne oseća sigurnim, jer nema načina da se dokaže da neko ne krije zločince, a samim tim svako može biti meta nasilja. To se, po svim bitnim elementima, uklapa u savremenu definiciju terora.

Dalje od ovog zaključka ne treba ići. On je nekontroverzan u savremenoj literaturi. Problem je u tome što, kada se radi o ljudskim pravima i borbi protiv svake forme terora, svi učesnici u diskusiji moraju biti dosledni, jer samo onaj ko se protivi svakom teroru, protivi se i bilo kom aktu terora konkretno.

Američki general Miler, koji je bio zadužen za Gvantanamo Bej lager, poslat je u Irak da „unapredi istražne metode i ispitivanje zatvorenika”. Prema iskazu jednog visokog službenika američke CIA emitovanom u BBC emisiji „Hardtalk”, 31. marta 2004, general Miler se zalagao za „upotrebu pasa u ispitivanju zatvorenika, njihovo izlaganje nepodnošljivoj toploti ili hladnoći, lišavanju hrane i sna, i drugim metodama eksplicitno zabranjenim Ženevskim konvencijama”. Pojedini visoki američki zvaničnici su u javnim govorima nazvali Ženevske konvencije „sredstvima u rukama terorista”. Predsednik Buš je u jednom od svojih govorova neposredno posle napada 11. septembra otvoreno zapretio drugim državama rekavši: „Ili ste s nama ili ste protiv nas. [...] Oni koji biraju prijatelje među teroristima će videti.” Po rečima jednog od vodećih američkih međunarodnih pravnika, prinstonskog profesora Ričarda Folka (Richard Falk), ovaj iskaz, dat u atmosferi rata protiv Avganistana i priprema za rat protiv Iraka, predstavlja je otvorenu pretnju ratom koja je sama po sebi zabranjena Poveljom Ujedinjenih nacija.

U ratu protiv Iraka, napadnuta je zemlja koja nije imala nikakve veze sa terorizmom; štaviše, zbog sekularne prirode vladavine Sadama Huseina, on je za Osamu bin Ladenu, po mnogim svedočanstvima, bio najomraženiji vođa u arapskom svetu. Danas, posle napada, Irak i te kako ima veze sa terorizmom, a najdokumentovaniji slučajevi terora u njemu su upravo oni koje su počinili ljudi u uniformama američke vojske u iračkim zatvorima.

Nedavno je jedan američki profesor, Džerald Mejsi (Gerald Massey) sa Univerziteta u Pittsburghu, gostujući u Beogradu, održao izvanredno predavanje o stanju administracije u SAD, pa je ispričao i sledeći događaj. Tokom jednog sastanka, potpredsednik Dik Čejni je obavestio Kabinet predsednika Buša da Sadam Husein kupuje veliki broj polovnih kamiona za izbacivanje đubreta. Njegova interpretacija je bila da je Sadamova namera bila da sa kamiona skida teleskopske podizače prikolice, koji se koriste za isbacivanje tereta unazad podizanjem prikolice, da bi ih upotrebio za podizanje raketnih lansera! Kada mu je Kolin Pauel odgovorio da se teleskopski podizači mogu daleko jeftinije kupiti u svakoj prodavnici, dodao je i zaključak: „Ti si lud!”.

Nažalost, način na koji se ponašaju političari koji podržavaju neograničeno nasilje u ime borbe protiv terorizma ponekad podseća na ovake paranoidne ispadne, i razlog je za današnji, rastući, konflikt između intelektualaca i onih koji donose odluke o bezbednosnoj politici širom sveta. Amerikanci, u izbornoj godini, susreću svoj istorijski izazov, da smene jednu opasnu, neokonzervativnu politiku koja je protivna svim velikim liberalnim tradicijama američkog naroda. Oni se susreću sa izazovom da, izborima, nateraju svoju političku elitu da se vratи fundamentalnim principima pravednog rata koji proističu još iz filozofskih redova Huga Grotiusa (Hugo Grotius), a koji su ugrađeni u međunarodno pravo, naime principima (1) diskriminacije, (2) proporcionalnosti, (3) nužnosti i (4) humanosti. Njihovo bliže obrazloženje glasi:

- (1) *diskriminacija*: svaka upotreba sile mora biti diskriminativna između vojnih i civilnih ciljeva, i mora bezuslovno izbeći namerne napade na civilne ciljeve, bez obzira na vojne razloge ili vojnu nužnost;
- (2) *proporcionalnost*: svaka upotreba sile mora biti u razumnoj vezi i proporciji sa odgovornošću napadnute države, otporom koji ona pruža i njениm vojnim sposobnostima;
- (3) *nužnost*: svaka upotreba sile mora biti nužna za postizanje legitimnih vojnih ciljeva, i svaka preterana upotreba sile se mora izbeći;
- (4) *humanost*: svaka upotreba sile mora u potpunosti uvažavati međunarodno humanitarno pravo i izbeći svako ljudsko stradanje koje nije suštinsko za postizanje legitimnih vojnih ciljeva.⁷

U SAD i širom sveta danas se vodi rat intelektualaca protiv ratnohumaščaka među političarima i birokratama. Zagovornici takozvanog „vojnog humanizma”, kako ga naziva Noam Čomski, spremni su na sve da uguše glasove savesti intelektualaca. Dok je posao intelektualaca da slede logiku i savest, posao političara je da štite nacionalne interese svojih država uvažavajući i logiku i savest, dakle uvažavajući mišljenje i aktivno tražeći savet intelektualaca. Nažalost, danas se često dešava da političari otvoreno vredaju intelektualce kada je reč o borbi protiv terorizma, a da i ne znaju šta je definicija terorizma. Vrhunski akademski autori, poput Noama Čomskog, doživljavali su šokantne stvari u svojim zemljama. Slično tome, svi oni koji kritikuju one aspekte „rata protiv terorizma” koji su protivni logici i savesti danas postaju meta neumerenih i loše obaveštenih političkih odlučilaca.

U svetu svega rečenog, jasne su dve stvari: terorizam neće nestati zbog „rata protiv terora” ako političari i diplome dozvole da taj rat i sam postane teror, a sam teror uniformisanih lica nad građanima raznih zemalja će još dugo biti ograničen na onaj stepen u kome ga široka javnost može trpeti prikrivenog floskulama o „obračunu sa najvećim svetskim zlom”. Taj teror, i tu opasnost, kao i uvek, najviše osećaju intelektualci. Zato su oni i najveći njegovi protivnici, a potencijalno i njegove najveće žrtve.

⁷ Falk, loc. cit., str. 125.

Соња Бркић

судија Општинског суда у Новом Саду

ПОДНЕСАК У ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ*

Поднесци су захтеви и предлози, пријаве, молбе, жалбе, саопштења, приговори и друга саопштења којима се појединци или правна лица обраћају органима.

О поднесцима Закон о парничном поступку говори у глави VII члан 106. до члана 110. У члану 106. закон прописује шта је поднесак, шта се сматра поднеском у парничном поступку, а став 1. тог члана гласи: „Тужба, одговор на тужбу, правни лекови и друге изјаве, предлози и саопштења који се дају ван расправе подносе се писмено (поднесци)”. Дакле, поднесак је парнична радња коју предузима странка и други учесник у поступку који се даје у писменом облику у току припремања главне расправе и у току главне расправе између рочишта, а која садржи изјаву, предлог и саопштење учесника у поступку.

Закон не садржи строга правила о структури поднеска (о начину састављања, писања поднеска, о садржини и распореду садржине) нити о облику (каква треба да је спољна форма и којим редом треба да се истакну поједини састанци поднеска), али садржи одредбу која прописује да поднесак мора бити разумљив и да мора садржати све оно што је потребно да се по њему може поступати, а нарочито означење суда, име и занимање, пребивалиште односно боравиште странке, њихових законских заступника и пуномоћника ако их има, предмет спора, садржина изјаве и потпис подносиоца (чл. 106. став 2), а ако изјава садржи и какав захтев, странка треба да наведе чињенице на којима заснива захтев као и доказе када је то потребно (став 3. истог члана).

* Рад примљен: 5. II 2001. године.

У поднеску се може изнети неки стварни или процесни предлог (нпр. у тужби, одговору на тужбу, у правном леку, у одговору на правни лек, у предлогу за повраћај у пређашње стање). У поднеску се може дати изјава о предузимању неке радње од утицаја на поступак (нпр. изјава о повлачењу тужбе, о признавању тужбеног захтева или одрицању од тужбеног захтева, изјава о преиначењу тужбе, изјава о одустанку од жалбе и слично). У поднеску се могу саопштити чињенице које странка намерава да изнесе на припремном рочишту или главној расправи и доказни предлози које ће та странка предложити а којима се чињенице потврђују. У поднеску се може суду нешто саопштити (нпр. адреса сведока, промена адресе странке или сведока, разлози због којих странка не може приступити на рочиште и слично).

Процесна правила које закон садржи не бране парничним странкама и другим учесницима у поступку да у припремним поднесцима изнесу и своја правна схватања о предмету спора, али су за суд та схватања и ставови ирелевантни.

Иако у закону није изричito прописано, произилази да поднесак треба да садржи само оно што је битно за поступање, што је битно за ту парницу на коју се поднесак односи, да садржина изјаве, саопштења и предлога буде јасна а излагање кратко.

Закон о парничном поступку у чл. 109. садржи одредбе о томе када се поднесак доставља подносиоцу ради исправке. На исправку се поднесак враћа само када има формалне недостатке. У истом члану предвиђена је и санкција уколико се подносилац поднеска не придржава упутства суда о томе шта и како у формалном смислу треба исправити.

У чл. 110. закон је предвидео могућност да суд казни лице које у поднеску врећа суд, странку или другог учесника у поступку.

У новије време у судској пракси запажени су поднесци који поред неког саопштења, изјаве или предлога садрже текстове у којима се понавља, препричава све оно што је усмено или писмено већ изнесено или речено на припремном рочишту, или рочиштима за главну расправу. Дешава се да се исти поднесак у једној парници понови више пута, поред основног текста, поднесак садржи и понеки додатак, најчешће оно што се у међувремену, између два рочишта или између два поднеска у тој парници догодило. У поднесцима се препричава садржина тужбе, садржина одговора на тужбу описује се ток расправе, понављају и коментаришу, тумаче и сугеришу тумачења исказа странака, сведока, затим се описују и коментаришу понашање противне стране и њеног пуномоћника, предвиђају процесне радње које се могу у будућности предузети, какве би могле бити последице таквих радњи, да ли би те будуће радње биле исправне или не, дају савети суду како треба да поступи у случају да противна страна предузме одређену парничну радњу, шта ће предузети подносилац поднеска у том случају и слично.

Парничне странке и пуномоћници странака обраћају се суду поднесцима који поред онога што је дозвољено да поднесак садржи, као додатак имају и анализу рада суда. У поднесцима се наводе датуми подношења тужбе, заказивања рочишта, пропусти које је суд направио у достављању позива, пропусти поште у достављању позива, тешкоће и проблеми које странке и пуномоћници имају у сарадњи са судском писарницом и доставном службом. Анализира се чак и понашање судије на рочишту или ван рочишта, износе критичке или похвале суду или судији за оно што је предузето, даје подршка да и убудуће суд поступи на исти или сличан начин или саветује суду да тако више не треба да поступа и томе слично.

У неким поднесцима се опширно образлаже како је странка сазнала адресу сведока, како је пуномоћник дошао до писмених доказа које достављају суду у прилогу поднеска, како је одређено лице реаговало када је сазнalo да је предложено за сведока у парници, шта су разлози због којих странка не предлаже за сведоке одређена лица, мотиве због којих та лица не желе да сведоче и томе слично. Уз предлог да се саслуша сведок, подносилац предлога у поднеску образлаже на које околности је сведок предложен, описује карактер сведока, његов однос са предлагачем и противном странком, упозорава суд на неке особине сведока које треба уважити приликом саслушања сведока и оцене тог доказа, обавештава суд како је сведок након саслушања реаговао на постављена питања, зашто није рекао управо оно што је предлагач очекивао од тог сведока шта је сведок пропустио да каже а могао је да каже да је питање било постављено другачије и томе слично.

У поднеску се дешава да се изјава саопштава на начин који није примерен и који није допуштен. Тако се дешава да изјава гласи: „Налажем суду да рочиште одреди за неки други дан ... јер у одређеном термину нисам у могућности да приступим“. Предлог да се саслуша сведок или да се од противне стране тражи неки писмени доказ који та страна поседује, не може се учинити речима: „Захтева од суда да одмах ...“ а дешава се да се и такви поднесци достављају суду. Поднесак не сме да садржи речи које личе на претњу, па је недопустиво у поднеску написати: „Упозоравам суд да ћу предузети ... ако суд не предузме ...“. Исто тако није допустиво постављати било какве услове ни суду ни противној страни, па поднесак не сме да садржи текст: „Обавештавам суд и противну страну да нећу доставити доказне предлоге...“, ако то прво не учини противна страна...“ и томе слично.

Поднесци који поред предлога, изјава и саопштења садрже и додатке о којима је било речи, оптерећују судски спис, успоравају и отежавају рад суда. Важећи закон који уређује парнични поступак као систем правила на основу којих суд расправља и одлучује о имовинско-правним споровима и споровима из породичних односа и другим грађанско правним споровима (Закон о парничном по-

ступку) не садржи правила којима би се ефикасно спречило да се поднесак, као парнична радња користи на описан начин.

У чл. 155. тог Закона прописано је да ће суд приликом одлучивања који ће се трошкови надокнадити странци узети у обзир само оне трошкове који су били потребни ради вођења парнице. Суд нема разлога да одбије накнаду за састав поднеска који поред предлога, изјаве или неког саопштења садржи и допунске текстове о којима је било речи, па се овом одредбом не може санкционисати предузимање парничних радњи на начин о коме је у овом тексту било речи.

Закон о парничном поступку обавезује суд да онемогући сваку злоупотребу права која странкама припадају у поступку (члан 10. ЗПП-а), али никада није прописано којом радњом странка злоупотребљава процесна права. Може се закључити да тај закон сматра да је злоупотреба процесног права свако ненаменско коришћење процесних права, коришћење тих права са циљем да се поступак одузговлачи без потребе и да се непотребно повећавају трошкови парничног поступка. Тај закон даје овлашћење суду да изрекне казну само ономе ко по оцени суда теже злоупотреби процесно право (чл. 316). Суд може релативно брзо и једноставно да утврди да је поднесак у једном делу странка искористила несавесно и ненаменски пишући текстове које поднесак не би требао или не би смео да садржи, али то није довољан разлог да суд примени санкцију. Суд би морао да утврди да је странка била свесна да је право да се суду обрати поднеском искористила ненаменски, да је хтела и да је пристала на последице које из таквог понашања произишли. Да ли таква свест постоји, да ли постоји намера да се произведе последица, није нешто што је очигледно, већ оно што треба утврдити. То није нимало једноставно, нити се може урадити брзо. Зато је ретка појава да суд реагује на поднеске који по свом садржају, и по начину обраћања суду нису састављени у складу са законом и да примени овлашћење из члана 316. Закона о парничном поступку, да новчаном казном казни странку законског заступника, пуномоћника или умешача због теже злоупотребе права признатих Законом о парничном поступку.

Одредбе Закона о парничном поступку које се односе на предузимање парничне радње писменим обраћањем суду ван расправе, потребно је мењати прописивањем строжије форме и садржине поднесака, као и прописивањем последица које ће странка или други учесник у поступку имати ако те прописе не поштује, а све то ради ефикаснијег рада суда и скраћивања поступка пред судом.

АДВОКАТУРА

адвокатура је посебна правна пословања којима се обављају послови адвоката и сопствениција његовог пословног подручја који се обављају у складу са законом о адвокатству и правитељственом актом о адвокатству који је усвојен од стране адвокатске палате која је узимала на себе ове послове. Адвокат је људско лице које је у складу са законом о адвокатству и правитељственом актом о адвокатству који је усвојен од стране адвокатске палате која је узимала на себе ове послове. Адвокат је људско лице које је у складу са законом о адвокатству и правитељственом актом о адвокатству који је усвојен од стране адвокатске палате која је узимала на себе ове послове. Адвокат је људско лице које је у складу са законом о адвокатству и правитељственом актом о адвокатству који је усвојен од стране адвокатске палате која је узимала на себе ове послове.

SKUPŠTINA I KONGRES МЕЂУНАРОДНЕ УНЈЕ ADVOKATA

У Жenevi je 1. septembra 2004. godine održana Generalna skupština Međunarodne unije advokata (MUA), a od 2. do 4. septembra i 48. Kongres ove organizacije. Na Skupštini i Kongresu Advokatsku komoru Vojvodine predstavljao je predsednik dr Slobodan Beljanski.

Skupština je, između ostalog, usvojila zapisnik sa prethodne Generalne skupštine održane u Lisabonu 30. avgusta 2003. godine, izveštaj predsednika i izveštaj o finansijama. Izabrani su budući predsednik, prvi potpredsednik, članovi Izvršnog komiteta i nacionalni potpredsednici za države koje nemaju Nacionalne komitete. Potvrđeno je da će naredni Kongres biti u Fesu (Maroko).

Na svečanosti otvaranja Kongresa, priređenoj u velikoj sali palate Ujedinjenih nacija, govorili su predsedica Kongresa гđа Lorens Bori-Villa, predsednik MUA г. Žak Leroj, predsednica Švajcarske federacije advokata гђа Eva Saluz, generalni direktor Kancelarije Ujedinjenih nacija u Жenevi г. Sergej Ordzonikadze i predstavnici grada i kantona domaćina Kongresa.

Kongres je imao tri glavne teme: „Право на здравље као прво од људских права?”, „Међународно регулисање националне advokature”, „Humanitarna prava u 21. veku”. U više radnih grupa i komisija podneti su referati i raspravljaljalo se o podtemama posvećenim: правима dece i žena, intelektualnom vlasništvu, медијацији и спречавању sukoba интереса, буџетности advokature, осигuranju, krivičном, upravном, porodičном, стварном, биотехнолошком, међународном privatном и javnom праву, ekstraterritorijalnoj примени radnog prava, stranim investicijama, menadžменту првних фирм, regulaciji првих услуга од стране Evropske komisije (са пitanjem да ли би delimična deregulacija stimulisala konkurenčiju?), саморегулацији prekograničnih првих услуга, prenosu know-how, i o drugim granama prava.

U toku Kongresa održan je sastanak predsednika MUA sa predstavnicima advokatskih komora koje su kolektivni članovi MUA.

Dosadašnji predsednik MUA, advokat iz Belgije Žak Leroj, predao je dužnost novom predsedniku, advokatu iz Francuske Pol Nemou.

Naredni Kongres je u Fesu (Maroko) od 2. do 6. septembra 2005. godine.

S. Beljanski

Adventistička zadruga u Bačkom Petrovcu je u sastavu Uredništva AKV. Urednik je dr Slobodan Beljanski, a urednici su dr Janko Kubinjec i dr Bojan Šešović. Uredništvo AKV je u sastavu Uredništva Advokatske komore Vojvodine, a redovno se izdaje u dve godišnje izdanja.

PROMENE U UREĐIVAČKOM ODBORU *GLASNIKA AKV*

Upravni odbor Advokatske komore Vojvodine je na sednici održanoj 27. avgusta 2004. godine, dosadašnjeg glavnog i odgovornog urednika časopisa za pravnu teoriju i praksu *Glasnik Advokatske komore Vojvodine* dr Slobodana Beljanskog na njegov zahtev razrešio dužnost, a za novog glavnog i odgovornog urednika časopisa izabrao advokata u Bačkom Petrovcu, dr Janka Kubinjeca.

Dr Slobodan Beljanski bio je glavni i odgovorni urednik *Glasnika AKV* od 28. aprila 1994. godine do 27. avgusta 2004. godine. U tom periodu, u 124 broja *Glasnika AKV*, od kojih je u 48 navrata sadržaj bio posvećen posebnim temama, na ukupno 5151 stranici, objavljeno je: 162 članka, 204 rasprave, 80 prikaza, 69 priloga u rubrici „Advokatura”, 325 priloga iz sudske prakse, 523 priloga u rubrici „Hronika” i 117 saopštenja sa sednica Upravnog odbora. Ostvarena je saradnja sa 197 različitih autora.

Dr Janko Kubinjec (1957) diplomirao je (1980) i magistrirao (1989) na Pravnom fakultetu u Novom Sadu, a doktorirao (1992) na Pravnom fakultetu u Beogradu sa tezom iz filozofije prava. Bio je sudija opštinskog suda u Baču i u Bačkom Petrovcu. Od 1993. je advokat sa kancelarijom u Bačkom Petrovcu. Objavio je četrdesetak radova, pretežno članaka iz filozofije prava. Od 1994. godine član je Uredivačkog odbora *Glasnika AKV*.

M. B.

RADNA TELA UPRAVNOG ODBORA ADVOKATSKE KOMORE VOJVODINE

Na sednicama Upravnog odbora Advokatske komore Vojvodine održanim 25. 06. 2004. i 27. 08. 2004. godine izabrani su predsednici i članovi radnih tela Upravnog odbora:

KOMISIJA ZA PROPISE IZ OBLASTI ADVOKATURE

1. Dobrosavljev Svetozar, advokat u Novom Sadu, predsednik

KOMISIJA ZA ETIKU

1. Bošnjak Đura, advokat u Somboru, predsednik
2. Varadi Judita, advokat u Zrenjaninu, član
3. Joža Laslo, advokat u Subotici, član
4. Knežević Slobodan, advokat u Novom Sadu, član
5. Beserovac Ljubica, advokat u Sremskoj Mitrovici, član

KOMISIJA ZA MEĐUNARODNE VEZE

1. Jović Radivoje, advokat u Novom Sadu, predsednik
2. Đakonović Danilka, advokat u Novom Sadu, član
3. Jeftić Đorđe, advokat u Novom Sadu, član

KOMISIJA ZA POREZE I DOPRINOSE

1. Vulić Branislav, advokat u Novom Sadu, predsednik
2. Andelić Saša, advokat u Novom Sadu, član
3. Knežević Sima, advokat u Novom Sadu, član

KOMISIJA ZA ISTORIJU ADVOKATURE

1. Fajfrić dr Željko, advokat u Šidu, predsednik

KOMISIJA ZA POVELJE I PLAKETE

1. Dulić Ruža, advokat u Subotici, predsednica
2. Perduh Aleksandar, advokat u Novom Sadu, član
3. Miković Milan, advokat u Pančevu, član

KOMISIJA ZA BIBLIOTEKU

1. Tomić Radmila, advokat u Novom Sadu, predsednica
2. Sujić Biljana, advokat u Novom Sadu, član
3. Zagorčić Predrag, advokat u Novom Sadu, član

KOMISIJA ZA PROPISE I PRAVNU PRAKSU IZ OBLASTI GRAĐANSKOG PRAVA

1. Obradović Miroslav, advokat u Novom Sadu, predsednik
2. Živa Slavko, advokat u Zrenjaninu, član
3. Milić Kosta, advokat u Novom Sadu, član
4. Krkluš Ljubinka, advokat u Novom Sadu, član
5. Vojnović Miodrag, advokat u Novom Sadu, član
6. Kopanja Vladimir, advokat u Novom Sadu, član

KOMISIJA ZA PROPISE I PRAVNU PRAKSU IZ OBLASTI KAZNENOG PRAVA

1. Bašić Zoran, advokat u Novom Sadu, predsednik
2. Krkluš Ljubinka, advokat u Novom Sadu, član
3. Šoti Feđa, advokat u Novom Sadu, član
4. Đorđević mr Dragan, advokat u Zrenjaninu, član
5. Stankov Bogoljub, advokat u Zrenjaninu, član

KOMISIJA ZA PROPISE I PRAVNU PRAKSU IZ OBLASTI UPRAVNOG PRAVA

1. Čik Andrija, advokat u Novom Sadu, predsednik
2. Džigurski Branimir, advokat u Novom Sadu, član
3. Tomović Božidar, advokat u Novom Sadu, član
4. Jokić Milica, advokat u Novom Sadu, član

KOMISIJA ZA PROPISE I PRAVNU PRAKSU IZ OBLASTI TRGOVINSKOG PRAVA

1. Tatić Branko, advokat u Novom Sadu, predsednik
2. Novaković Radmilo, advokat u Novom Sadu, član
3. Drinčić Budimir, advokat u Kuli, član

KOMISIJA ZA PROPISE I PRAVNU PRAKSU IZ OBLASTI MEĐUNARODNOG PRAVA

1. Stanivuković Goran, advokat u Novom Sadu, predsednik

KOMISIJA ZA PROPISE I PRAVNU PRAKSU EVROPSKE UNIJE

1. Medović mr Vladimir, advokat u Novom Sadu, predsednik
2. Grčki Mirej, advokat u Novom Sadu, član
3. Šunjka Tomislav, advokat u Novom Sadu, član
4. Rakić Mirna, advokatski pripravnik u Novom Sadu, član

KOMISIJA ZA PROPISE IZ OBLASTI USTAVNOG PRAVA

1. Sikimić Srđan, advokat u Novom Sadu, predsednik
2. Jovanović Tomić mr Mirjana, advokat u Novom Sadu, član
3. Jankov Dragomir, advokat u Novom Sadu, član

KOMISIJA ZA ZDRAVSTVENO I PENZIJSKO OSIGURANJE

1. Knežević Slobodan, advokat u Novom Sadu, predsednik
2. Bošnjak Đura, advokat u Somboru, član
3. Sekelj Jovan, advokat u Zrenjaninu, član
4. Jovanović dr Predrag, redovni profesor Pravnog fakulteta u Novom Sadu (kao spoljni saradnik Komisije)

KOMISIJA ZA SPORT

1. Dobrosavljev Srđan, advokat u Novom Sadu, predsednik
2. Ilić Boško, advokat u Novom Sadu, član
3. Laušević Maja, advokat u Novom Sadu, član

KOMISIJA ZA KULTURU

1. Stepić Nikola, advokat u Novom Sadu, predsednik
2. Marković Dušanka, advokat u Novom Sadu, član

3. Đaković Jovanka, advokat u Novom Sadu, član
4. Stanojević Siniša, advokat u Novom Sadu, član

KOMISIJA ZA KATEDRU

1. Dobrosavljev Milan, advokat u Novom Sadu, predsednik
2. Đukić Milan, advokat u Novom Sadu, član
3. Francuski Gordana, advokat u Novom Sadu, član

KOMISIJA ZA IMOVINU AK VOJVODINE I INVESTICIJE

1. Knežević Sima, advokat u Novom Sadu, predsednik
2. Vulić Branislav, advokat u Novom Sadu, član
3. Marić Rajko, adv. pripravnik u Novom Sadu

KOMISIJA ZA SLOBODE I PRAVA ČOVEKA

1. Beljanski Vladimir, advokat u Novom Sadu, predsednik
2. Zarić Dragan, advokat u Somboru, član
3. Dendić Biljana, advokat u Novom Sadu, član
4. Stanić Branislav, advokat u Zrenjaninu, član
5. Darijević Vićentije, advokat u Zrenjaninu, član

KOMISIJA ZA ODNOSE SA DRUGIM ADVOKATSKIM KOMORAMA

1. Sekelj Jovan, advokat u Zrenjaninu, predsednik
2. Knežević Slobodan, advokat u Novom Sadu, član
3. Živa Slavko, advokat u Zrenjaninu, član

KOMISIJA ZA ODNOSE SA PRAVNIM FAKULTETOM U NOVOM SADU I SRODΝIM USTANOVAMA

1. Ukropina Dejan, advokat u Novom Sadu, predsednik
2. Tatić Branko, advokat u Novom Sadu, član
3. Rakić Mirna, advokatski pripravnik u Novom Sadu, član
4. Marić Rajko, advokatski pripravnik u Novom Sadu, član

KOMISIJA ZA STALNO USAVRŠAVANJE I OBRAZOVANJE ADVOKATA

1. Veg dr Enike, advokat u Novom Sadu, predsednica

ХРОНИКА

Следећи списак је податак о активностима Управног одбора Адвокатске коморе Војводине за 2004. годину. Управни одбор је организован у складу са Уставом и новим законом о адвокатству и адвокатским радом. Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија. Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија.

Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија. Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија. Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија. Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија.

НОВИ САД, 27. август 2004. — Управни одбор Адвокатске коморе Војводине усвојио је следеће ставове и закључке:

1. Одлуке Народне скупштине којима се из страначких побуда одбијају предлози за избор судија, указују на потребу да се новим Уставом и новим законом другачије уреде и рад и овлашћења Високог савета правосуђа.
2. Високе судске таксе, несразмерне просечним платама и животном стандарду, озбиљна су препрека за остварење и заштиту права грађана пред судовима. Посебно је неодржива наплата таксе на поновљену жалбу и поново донету другостепену пресуду у истом предмету, јер се на тај начин посредно стимулише лош рад суда.

Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија. Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија. Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија.

Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија. Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија. Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија.

Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија. Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија. Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија.

Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија. Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија. Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија.

Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија. Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија. Управни одбор је састављен од 15 чланова, који су изабрани у складу са прописима о избору судија.

САО ПШТЕЊА

SA SEDNICE UPRAVNOG ODBORA održane 27. avgusta 2004. godine

1. Šijan Nikola, diplomirani pravnik, rođen 14. 01. 1973. godine, upisuje se 01. 09. 2004. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Stevana Branovačkog 6a.

2. Stoiljkovski Vladimir, diplomirani pravnik, rođen 21. 08. 1976. godine, upisuje se 27. 08. 2004. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Zrenjaninu, Vojvode Petra Bojovića 2/13.

3. Uzelac Bojan, diplomirani pravnik, rođen 05. 12. 1969. godine, upisuje se 27. 08. 2004. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Subotici, Trg Lazara Nešića 3.

4. Uhrin Jakab Jasmina, diplomirani pravnik, rođena 25. 03. 1972. godine, upisuje se 27. 08. 2004. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Kovačici, Masarikova 64.

5. Stolić Milorad, diplomirani pravnik, rođen 16. 02. 1958. godine, upisuje se 27. 08. 2004. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Staroj Pazovi, Svetosavska 10.

6. Grba Božidar, diplomirani pravnik, rođen 31. 01. 1959. godine, upisuje se 27. 08. 2004. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Vase Stajića 22b.

7. Upisuje se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu Vlatković Nikolina, rođena 26. 10. 1973. godine, na advokatsko-pripravniku vežbu kod Pecovski Nikole, advokata u Apatinu, dana 27. 08. 2004. godine, u trajanju od dve godine.

8. Upisuje se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu Stojković Danijela, rođena 20. 03. 1975. godine, na advokatsko-pripravniku vežbu kod Žikić Ljubice, advokata u Novom Sadu, dana 27. 08. 2004. godine, u trajanju od dve godine.

9. Briše se iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine Bojić Rajko, advokat u Pančevu, sa danom 25. 07. 2004. godine, zbog zasnivanja radnog odnosa. — Pal Drađana, advokat u Pančevu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

10. Briše se iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine Prica Miloš, advokat u Srpskoj Crnji, sa danom 08. 07. 2004. godine, zbog penzionisanja. — Imenovani i nakon brisanja iz Imenika advokata zadržava članstvo u Posmrtnom fondu Advokatske komore Vojvodine. — Aleksić Milorad, advokat u Srpskoj Crnji, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

11. Briše se iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine Janjić Vasić Jelena, advokat u Zrenjaninu, sa danom 01. 06. 2004. godine, zbog zasnivanja radnog odnosa. — Varadi Judita, advokat u Zrenjaninu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.
12. Briše se iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine Raketić Milica, advokat u Šidu, sa danom 30. 06. 2004. godine, na lični zahtev. — Nonković Branko, advokat u Šidu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.
13. Briše se iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine Beljanski Marijana, advokat u Somboru, sa danom 18. 07. 2004. godine, zbog zasnivanja radnog odnosa. — Beljanski Branislav, advokat u Somboru, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.
14. Briše se iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine Aćimović Slobodan, advokat u Sremskoj Mitrovici, sa danom 31. 08. 2004. godine, zbog penzionisanja. — Aćimović Branislav, advokat u Sremskoj Mitrovici, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.
15. Briše se iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine Biorac Zvonimir, advokat u Novom Sadu, sa danom 01. 08. 2004. godine, zbog zasnivanja radnog odnosa. — Bašić Zoran, advokat u Novom Sadu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.
16. Briše se iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine Mitić Branko, advokat u Sremskoj Mitrovici, po osnovu presude Disciplinskog suda Advokatske komore Srbije broj 3/04. od 24. 05. 2004. godine, u trajanju od godinu dana, počev od 01. 07. 2004. godine. — Veskić Miomira, advokat u Sremskoj Mitrovici, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.
17. Briše se iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine Todorović Jelena, advokatski pripravnik u Sremskoj Mitrovici, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Grujičića Dragoa, advokata u Sremskoj Mitrovici, sa danom 22. 08. 2004. godine.
18. Uzima se na znanje da će Ribarov Zoranu, advokatu u Novom Sadu, mirovati prava i obaveze advokata počev od 01. 09. 2004. godine zbog civilnog služenja vojnog roka. — Ristić Dragoslav, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.
19. Uzima se na znanje da je Pal Dragana, advokat u Pančevu, bila privremeno sprečena da obavlja advokatsku delatnost zbog bolesti, od 10. 06. do 10. 08. 2004. godine. — Bojić Rajko, advokat u Pančevu, obavljao je poslove privremenog zamenika.
20. Uzima se na znanje da je Damjanov Petrović Slavica, advokat u Subotici, privremeno sprečena da obavlja advokatsku delatnost zbog bolesti, počev od 09. 06. 2004. godine. — Marosiuk Čurčić Malagurski Jelena, advokat u Subotici, određuje se za privremenog zamenika.
21. Uzima se na znanje da je Vučković Marija, advokat u Somboru, privremeno sprečena da obavlja advokatsku delatnost zbog porodiljskog odsustva, počev od 24. 06. 2004. godine. — Parčetić Burka Irina, advokat u Somboru, određuje se za privremenog zamenika.
22. Uzima se na znanje da je Bosnić Zoran, advokat u Novom Sadu, privremeno sprečen da obavlja advokatsku delatnost zbog bolesti, od 01. 09. 2004. do 01. 09. 2005. godine. — Poljački Dimitrije, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.
23. Uzima se na znanje da je Vojnović Radovanka, advokat u Novom Sadu, nastavila sa radom nakon privremene sprečenosti, dana 22. 07. 2004. godine. — Vojnović Milan, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.
24. Uzima se na znanje da je Gvozdenović Milica, advokat u Novom Sadu, nastavila sa radom nakon privremene sprečenosti, dana 01. 09. 2004. godine. — Subotin Milan, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.
25. Uzima se na znanje da je Župunski Darko, advokat u Sremskoj Mitrovici, nastavio sa radom nakon što su mu mirovala prava i obaveze advokata, dana 27. 08. 2004. godine. — Galečić Maja, advokat u Sremskoj Mitrovici, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

26. Uzima se na znanje da je Vrsajkov Dejan, advokatski pripravnik u Bačkoj Palanci, prekinuo advokatsko-pripravnicičku vežbu kod Vrsajkov Marije, advokata u Bačkoj Palanci, dana 23. 08. 2004. godine, te da istu nastavlja kod Šokić Dušanke, advokata u Novom Sadu, dana 24. 08. 2004. godine.

27. Uzima se na znanje da su Sikimić Srđan i Vulić Branislav, advokati u Novom Sadu, raskinuli ugovor o osnivanju Udružene advokatske kancelarije dana 31. 08. 2004. godine tako što je Vulić Branislav istupio iz Udružene advokatske kancelarije. — Od navedenog dana nastavljuju samostalno da obavljaju advokatsku delatnost i to Sikimić Srđan na dosadašnjoj adresi, a Vulić Branislav na adresi Stevana Branovačkog 6a.

28. Uzima se na znanje da je Popović Divna, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Radnička 13, stan 5, počev od 01. 07. 2004. godine.

29. Uzima se na znanje da je Dubajić mr Dušan, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Miroslava Antića 16/2, počev od 01. 08. 2004. godine.

30. Uzima se na znanje da je Jovanović Slobodan, advokat u Subotici, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Timočka 28, počev od 01. 07. 2004. godine.

31. Uzima se na znanje da je Zgerda Dragan, advokat u Pančevu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Mite Topalovića 18, počev od 02. 08. 2004. godine.

32. Uzima se na znanje da je Dragičević Milorad, advokat u Subotici, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Dimitrija Tucovića 5, počev od 15. 08. 2004. godine.

33. Uzima se na znanje da je Vojnović Radovanka, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Maksima Gorkog 2, stan broj 1, počev od 01. 08. 2004. godine.

34. Uzima se na znanje da je Vojnović Milan, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Maksima Gorkog 2, stan broj 1, počev od 01. 08. 2004. godine.

35. Uzima se na znanje da je Avramov Duško, advokat u Zrenjaninu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Narodne omladine 11, počev od 09. 08. 2004. godine.

36. Uzima se na znanje da je Avramov Slavica, advokat u Zrenjaninu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Narodne omladine 11, počev od 09. 08. 2004. godine.

37. Uzima se na znanje da je Bozoki Antal, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Radnička 17/I, stan 5, počev od 16. 08. 2004. godine.

38. Uzima se na znanje da je Vulić Branislav, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Stevana Branovačkog 6a/I, počev od 31. 08. 2004. godine.

39. Uzima se na znanje da je Kakaš Ilona, advokat u Subotici, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Turzo Lajoša 1, počev od 01. 08. 2004. godine.

Upravn: odbor

Теме „Гласника” за 2004. годину:

200. ГОДИШЊИЦА СМРТИ ИМАНУЕЛА КАНТА

300. ГОДИШЊИЦА СМРТИ ЦОНА ЛОКА

ПРОБЛЕМИ ПРЕКРШАЈНОГ ПРАВА

ОТВАРАЊЕ ПОЛИЦИЈСКИХ ДОСИЈЕА

ПРАВНИ ПОРЕДАК И НОВИ УСТАВНИ ПОЛОЖАЈ СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ

Уређивачки одбор „Гласника” моли сараднике да текстове за објављивање достављају уз уважавање следећих сугестија:

- примерак рада доставити одштампан и потписан
- по могућности, доставити рад и електронском поштом (*panonija@eunet.yu*) или на дискети
- фусноте писати у дну одговарајуће странице
- у библиографским подацима за књиге уз уобичајене податке обавезно навести и издавача
- уз чланке доставити резиме и кључне речи
- пожељно је да се достави и превод резимеа на енглески, немачки или француски језик.

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

излази 12 пута годишње
у месечним свескама

Оснивач, власник и издавач: Адвокатска комора Војводине.
Годишња претплата: за земљу 4.000,00 дин., за иностранство
40 USA долара (жиро-рачун број 340-1482-43
са назнаком „за Гласник”)

Овај број закључен је 30. септембра 2004. године.

Према мишљењу Секретаријата за информације
Републике Србије бр. 413-01-412/91-01 од 11. априла
1991. године на ову публикацију плаћа се основни
порез на промет по Тарифном броју 8. став 1. тачка 1.
алинеја 10. Тарифе основног пореза на промет.

Компјутерски слог: Младен Мозетић, ГРАФИЧАР, Нови Сад

Штампа: OFFSET PRINT, Нови Сад

